

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.015.06.2020

Jerzy Mączko
Prezes Zarządu
Zakład Wodociągów i Kanalizacji „WiK” Sp. z o.o.
ul. Mickiewicza 22A
86-400 Żnin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Wodociągów i Kanalizacji „WiK” Sp. z o.o. 88-400 Żnin, ul. Mickiewicza 22A ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Mączko, Prezes Zarządu od 1 stycznia 2016 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej.2. Zbieranie ścieków komunalnych.3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych.4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed/po tym okresie ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Marcin Mościcki, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LBY/177/2020 z 17 listopada 2020 r.2. Mikołaj Rumiński, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LBY/181/2020 z 17 listopada 2020 r.

(akta kontroli str.1-5)

¹ Dalej: „WiK” lub „Spółka”.

² Dalej: „Prezes”.

³ Czynności kontrole zakończono 6 kwietnia 2021 r.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność Spółki w kontrolowanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W sposób nieprawidłowy planowano, monitorowano i nadzorowano realizację zadań w zakresie gospodarki ściekowej. Nie zapewniono właściwego odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych oraz zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych. Kontrola wykazała liczne nieprawidłowości z zakresu obowiązków sprawozdawczych do organów ochrony środowiska oraz w zakresie postępów w realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych⁶. Uniemożliwiało lub utrudniało to właściwym organom państwowym prawidłową ocenę oddziaływania kontrolowanej jednostki na środowisko oraz tempa realizowanych wydatków inwestycyjnych. Obowiązki informacyjne wobec odbiorców osadów nie były realizowane prawidłowo. Izba negatywnie ocenia korzystanie z wód z naruszeniem warunków posiadanego pozwolenia wodnoprawnego z uwagi na przekroczenia w latach 2018-2020 wartości poziomów większości parametrów oczyszczonych ścieków odprowadzanych do środowiska.

Spółka prowadziła działalność w zakresie odbioru nieczystości płynnych, pomimo braku odpowiednich zezwoleń. Nie zapewniła właściwego nadzoru nad stanem technicznym obiektów budowlanych i instalacji z uwagi na niewykonanie w kontrolowanym okresie zaległych pięcioletnich przeglądów okresowych obiektów, a w 2018 r. także przeglądów rocznych. Spółka nie przeprowadzała także, co najmniej raz na sześć miesięcy, kontroli eksploatacji urządzeń oczyszczających wody opadowe i roztopowe z terenu oczyszczalni, do czego zobowiązana była zapisami pozwolenia wodnoprawnego. Realizując zamówienia publiczne o znacznej wartości nie zachowano należytej staranności, gdyż komisję powołano niezgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami, a protokół z postępowania nie był rzetelny z uwagi na brak informacji, o wyborze wykonawcy wyłonionego w danym postępowaniu.

Brak pełnych danych dotyczących długości posiadanych sieci kanalizacyjnych oraz liczby mieszkańców i sposobu odprowadzania przez nich ścieków wpływał negatywnie na właściwe i rzetelne planowanie działalności oraz procesu inwestycyjnego.

Liczba i skala wykazanych nieprawidłowości świadczy o braku właściwego nadzoru w Spółce nad realizacją ustawowych zadań w zakresie objętym kontrolą.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Zatwierdzonego przez Radę Ministrów w dniu 16 grudnia 2003 r., dalej: „KPOŚK”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

1.1. Planowanie gospodarki ściekowej

Opis stanu faktycznego

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne funkcjonowało w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółkę wpisano do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000042794. Całość udziałów, tj. 59 419 udziałów o łącznej wysokości 29 709,5 tys. zł należała do gminy Żnin.

(akta kontroli str. 377)

Łączna długość sieci będąca w posiadaniu WiK według stanu na koniec 2018 r. i 2019 r. wyniosła 116,9 km, a na koniec III kwartału 2020 r. 117,6 km⁸. Spółka nie posiadała informacji na temat długości dwóch odcinków sieci kanalizacyjnych, będących jej własnością i leżących w ramach aglomeracji. Poza aglomeracją znajdowała się sieć o łącznej długości 6,8 km. Gmina Żnin była właścicielem 6,7 km sieci, które przekazała Spółce w dzierżawę bądź do eksploatacji. Pozostała część sieci była własnością WiK. Spółka była właścicielem instalacji i urządzeń do oczyszczania ścieków. Wszystkie one zlokalizowane były na terenie aglomeracji. WiK posiadała m.in. 23 przepompownie⁹, dwie tłocznie ścieków, a na terenie oczyszczalni ścieków położonej w Jaroszewie¹⁰ instalacje niezbędne do realizacji procesu technologicznego, m.in.: zgarniacze osadu, komory (pomiaru, wstępnego napowietrzania, rozdziału, osadu recyrkulowanego), osadniki, dmuchawy, mieszałka, łącznie było to 197 urządzeń i instalacji. W eksploatacji pozostawał jeden punkt zlewny nieczystości płynnych zlokalizowany na terenie oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 378-379, 403, 405-413)

Spółka posiadała ważne zezwolenie¹¹ na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzenia ścieków na obszarze gminy Żnin, wydane na czas nieokreślony od 1 października 2002 r.

Spółka prowadziła działalność polegającą na odbiorze nieczystości płynnych z terenu gmin: Gaśawa, Janowiec Wielkopolski oraz Kcynia, pomimo braku zezwoleń obejmujących obszar tych gmin. Szczegółowe informacje zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 14-18, 581-584)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Spółka w okresie 2018-2020 (III kwartał) realizowała usługi z zakresu odbioru nieczystości płynnych ze zbiorników bezodpływowych:

- a) w roku 2018 z terenu gmin: Kcynia (na rzecz jednego klienta), Gaśawa (na rzecz czterech klientów);

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ W tym 3,8 km sieci ogólnospławnej. Długość tej sieci w okresie objętym kontrolą nie uległa zmianie.

⁹ Łącznie z przepompowniami do recyrkulacji ścieków oczyszczanych, osadów i wód ociekowych.

¹⁰ Dalej: „oczyszczalnia ścieków” lub „oczyszczalnia”.

¹¹ Zezwolenie Zarządu Miejskiego w Żninie z dnia 30 sierpnia 2002 r. nr 7037/1/02.

- b) w roku 2019 z terenu gmin: Gąsawa (na rzecz dziesięciu klientów), Janowiec Wielkopolski (na rzecz jednego klienta);
- c) w roku 2020 (III kwartały) z terenu gmin: Gąsawa (na rzecz siedmiu klientów), Janowiec Wielkopolski (na rzecz jednego klienta);

o łącznej wartości za ich wykonanie 13,8 tys. zł¹², pomimo, że zezwolenie na zbiorowe odprowadzanie ścieków udzielone Spółce na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹³ obejmowało wyłącznie prowadzenie tej działalności na obszarze gminy Żnin, a ponadto Spółka nie legitymowała się odrębnym zezwoleniem na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie ww. gmin, które jest wymagane art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹⁴.

(akta kontroli str. 581-584)

Prezes wyjaśnił m.in., że odbiór ścieków z gminy Gąsawa traktowany był jako ścieki z tej samej aglomeracji, a ścieki z gminy Kcynia odebrane były raz bez świadomości, że realizacja zlecenia była przekroczeniem posiadanego zezwolenia. W trakcie trwania kontroli Spółka uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych na terenie gmin Gąsawa i Janowiec Wielkopolski.

(akta kontroli str. 564-565)

1.2. Planowanie realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej

Spółka przedłożyła 9 marca 2017 r. Burmistrzowi Żnina¹⁵ opracowany „Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i kanalizacyjnych na lata 2017-2020”¹⁶, który uchwalono 26 maja 2017 r. uchwałą Nr XXXIII/364/2017 Rady Miejskiej w Żniniu.

(akta kontroli str. 260)

Dane w oparciu, o które opracowano projekt Planu były zgodne z danymi zawartymi w Uchwale Nr IX/162/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego¹⁷ w sprawie wyznaczenia aglomeracji Żnin. Plan obejmował obszar eksploatacji urządzeń kanalizacyjnych przez Spółkę, tj. obszar gminy Żnin.

Dane zawarte w przygotowanym przez Spółkę Planie były niegodne z danymi zawartymi w AKPOŚK 2017¹⁸, bowiem w Planie, jako wskaźnik skanalizowania wskazano 91,4%, a w AKPOŚK 2017 wskaźnik ten (% RLM korzystających z sieci) podano w wysokości 73%. Jak wskazał Prezes, w Planie przyjęto wskaźnik w wysokości 91,4%. Został on ustalony przez zewnętrzny podmiot i uznano go za wiarygodny.

Ponadto w AKPOŚK 2017, jako długość sieci kanalizacyjnej ogółem w aglomeracji Żnin wskazano 177,2 km, a w Planie, według stanu na rok 2016 wskazano

¹² Wartość określona jako suma wartości faktur wystawionych za zrealizowane usługi.

¹³ Dz. U z 2020, poz. 2028.

¹⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1439, ze zm., dalej: „ucpg”.

¹⁵ Dalej: „Burmistrz”.

¹⁶ Dalej: „Plan”.

¹⁷ Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r., poz. 2106.

¹⁸ Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (V aktualizacja – 2017) <https://www.kzgw.gov.pl/files/kposk/01-5akposk/zal2.xls> - dostęp dnia 27 stycznia 2021 r., dalej: „AKPOŚK 2017”.

posiadanie 121 km sieci sanitarnej oraz 10,2 sieci ogólnospławnej¹⁹. Jak wyjaśnił Prezes nie jest mu znane źródło informacji zawartej w AKPOŚK 2017 określającej długość sieci kanalizacji w aglomeracji na poziomie 177,2 km. Jednocześnie wyjaśnił, że sporządzając Plan posługiwano się pojęciem „aglomeracja Żnin” utożsamianym z obszarem gminy Żnin.

(akta kontroli str. 73-75, 273, 378)

W Planie nie zawarto części przedsięwzięć zapewniających osiągnięcie celów określonych w AKPOŚK 2017, a dotyczących planowanej modernizacji sieci kanalizacyjnej. W AKPOŚK 2017 wskazano, że do modernizacji zaplanowano 7,2 km²⁰, a w Planie nie przewidziano modernizacji sieci w takiej długości (planowano jedynie modernizację sieci ogólnospławnej o długości 1,1 km).

(akta kontroli str. 279-280, 579-580)

Zawarte w Planie terminy realizacji inwestycji z zakresu sieci kanalizacyjnych były zgodne z tymi wyznaczonymi w AKPOŚK 2017.

(akta kontroli str. 277-279, 284-288)

W AKPOŚK 2017 wskazano, że nakłady inwestycyjne niezbędne do realizacji inwestycji na sieci kanalizacyjne to 16 407 tys. zł, na oczyszczalnię ścieków wraz z przeróbką osadu - 20 300 tys. zł, a na indywidualne systemy oczyszczania (przydomowe oczyszczalnie ścieków) - 300 tys. zł, czyli łącznie 37 007 tys. zł, zaś według Planu na zadania związane z realizacją inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnej w latach 2017-2020 r. zaplanowano 33 690 tys. zł.

Jak wyjaśnił Prezes różnice wynikały z faktu, że na potrzeby V AKPOŚK, dane były przekazywane, gdy trwały jeszcze prace nad wnioskiem o dofinansowanie, a w Planie zawarto dane po ostatecznej weryfikacji projektu i finalnym jego złożeniu.

(akta kontroli str. 74-75, 743)

Uchwalony Plan nie był aktualizowany. Jak podał Prezes, Spółka opracowała i przedłożyła Burmistrzowi aktualizację Planu w marcu 2018 r., ale została ona wstrzymana z uwagi na składany wniosek taryfowy, a następnie z uwagi na ciągłe zmiany dotyczące zakresu prowadzonych inwestycji zdecydowano się nie aktualizować planu i prowadzić prace w przedmiocie planu na lata 2021-2024.

(akta kontroli str. 72-73)

W Planie ujęto inwestycję znajdującą się poza obszarem aglomeracji Żnin, polegającą na budowie w 2020 r. przepompowni ścieków wraz z przewodem tłocznym w miejscowości Obrona Leśna. Wartość inwestycji oszacowano na 240 tys. zł, a źródłem jej finansowania miały być środki własne WiK.

(akta kontroli str. 367, 565-566)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁹ Zgodnie z tabelą 2.3.1.1.2. struktura sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Żnin w latach 2007-2015. W opisie tabeli 2.3.1.1.1. podano, że długość sieci ogólnospławnej wynosi 8,4 km. W toku kontroli ustalono, że łączna długość sieci będącej w posiadaniu Spółki wynosi według stanu 30 września 2020 r. 117,5 km, ale Spółka nie była w stanie ustalić długości dwóch odcinków sieci.

²⁰ Z tego 7 km dotyczyło sieci położonej na terenie gminy Żnin.

1.3. Monitorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Spółka posiadała dane na temat ilości wytwarzanych na terenie jej działalności ścieków. W latach 2018-2020 (III kwartał) ilość ta wyniosła odpowiednio: 1 147,4; 1 126,2 oraz 824,8 tys. m³²¹, a łączna suma ilości ścieków zidentyfikowanych przez Spółkę wyniosła: 1 066; 903,9 oraz 782,9 tys. m³, czyli odpowiednio o: 81,4; 222,3 oraz 42 tys. m³ mniej, co stanowiło: 7,1%; 19,7% oraz 5,1% całkowitej szacowanej ilości ścieków wytworzonych na terenie działania Spółki.

Jak wyjaśnił Prezes, Spółka nie realizowała zadań związanych z identyfikacją wszystkich ścieków powstałych na terenie jej działania. Ponadto nie prowadziła analiz z zakresu zjawisk zachodzących w indywidualnych systemach odprowadzania ścieków i ograniczała się wyłącznie do realizacji ciężących na niej obowiązków ustawowych.

(akta kontroli str. 594-595, 746)

W Spółce realizowano projekt „Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków wraz z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w Aglomeracji Żnin”²² objęty zawartą z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej umową o dofinansowanie o nr POIS.02.03.00-00-0231/17-00 z 15 listopada 2017 r.²³. W ramach projektu prowadzono modernizację i przebudowę oczyszczalni ścieków oraz budowę sieci kanalizacyjnej²⁴. Ponadto Spółka ze środków własnych realizowała budowę kilku odcinków sieci kanalizacji sanitarnej²⁵.

Przedsięwzięcia w Spółce realizowane były zgodnie z przyjętym harmonogramem rzeczowym i finansowym. W harmonogramie zaplanowano ukończenie inwestycji na terenie oczyszczalni ścieków na 31 sierpnia 2021 r., tj. niezgodnie z założeniami AKPOŚK 2017, w którym termin realizacji przedsięwzięcia ustalono na 31 grudnia 2020 r. Podobnie zakończenie przedsięwzięcia dotyczącego budowy sieci kanalizacyjnych w miejscowości Wenecja Górna zaplanowano na 21 maja 2021 r., podczas gdy w AKPOŚK 2017 wskazano 31 grudnia 2020 r. Przedsięwzięcia dotyczące pozostałych odcinków sieci kanalizacyjnej²⁶ nie były realizowane z uwagi na niewyłonienie w postępowaniu z 19 lipca 2020 r. wykonawcy robót. Zgodnie z aneksem do umowy o dofinansowanie o nr POIS.0203.00-00-0231/17-05 z 26 czerwca 2020 r. termin ukończenia inwestycji w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej wydłużono do 30 września 2022 r.

W postępowaniu²⁷ obejmującym prace modernizacyjne na terenie oczyszczalni ścieków oraz budowę sieci kanalizacyjnej nie wyłoniono wykonawcy, gdyż cena najkorzystniejszej oferty przewyższała kwotę, jaką zamawiający zamierzał przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia. Wykonawcę modernizacji i przebudowy oczyszczalni ścieków wyłoniono w postępowaniu z 7 grudnia 2018 r., a wykonawcę budowy sieci w miejscowości Wenecja Górna wybrano w postępowaniu z 23 marca

²¹ Szacunku wielkości ścieków dokonano na podstawie sprzedanej przez Spółkę wody (przyjęto, że 10% wody jest zużywana bezzwrotnie). Ponadto w tych szacunkach uwzględniono ilość ścieków wytworzonych przez jednego z przedsiębiorców dysponującego własnym ujęciem wody oraz ścieki przyjęte z gminy Gaśawa.

²² Dalej: „Projekt POIS” lub „Projekt „Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków wraz z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej [...]”.

²³ W wersji wprowadzonej aneksem POIS.0203.00-00-0231/17-05 z 26 czerwca 2020 r.

²⁴ Sieć kanalizacyjna budowana w miejscowościach: Wenecja Górna, Jadowniki Rycerskie, Słębowo, Podgórzyn, Żnin ul. Łąkowa, o łącznej długości 10,05 km.

²⁵ Sieć kanalizacyjna budowana w miejscowości Murczyn; Żnin ul. Dąbrowskiego, ul. Dworcowej, ul. Towarowej, ul. Potockiego (ul. Zamknięta), osiedle 1-Stycznia – ul. Dąbrowskiego; w miejscowości Podgórzyn od ul. Leśnej do posesji nr 3 oraz sieci kanalizacji sanitarnej tłocznej wraz z przepompownią w miejscowości Sobiejuchy (Obrona Leśna) – Brzyskorzystewko.

²⁶ Obejmujące miejscowości Jadowniki Rycerskie, Słębowo, Podgórzyn oraz Żnin ul. Łąkowa.

²⁷ Z 3 sierpnia 2018 r.

2019 r. Termin zakończenia prac budowy ww. sieci określony początkowo na 30 września 2020 r. został przesunięty z przyczyn niezależnych od Spółki na 21 maja 2021 r.

Zawarta w Planie modernizacja sieci ogólnospławnej nie została zrealizowana zgodnie z aneksem do umowy nr POIS.0203.00-00-0231/17-02 z 15 maja 2019 r. Prezes wyjaśnił, że odstąpiono od jej realizacji z uwagi na brak możliwości jej sfinansowania.

(akta kontroli str. 76-77, 422-437, 439, 445)

Realizacja przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia efektów określonych w AKPOŚK 2017 poprzez budowę części zakładanych tam odcinków sieci kanalizacyjnych²⁸ oraz przyrost liczby mieszkańców przyłączonych do sieci kanalizacyjnej, ale nie spowoduje samodzielnie ich osiągnięcia. Łącznie w wyniku realizacji przedsięwzięć przez Spółkę w latach 2018-2020 (III kwartały) liczba osób przyłączonych do sieci kanalizacyjnej wg szacunków Spółki wzrosła o 44 osoby. Ponadto w wyniku realizowanego projektu „Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków wraz z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej [...]” planowane jest, że liczba osób przyłączonych do sieci kanalizacyjnej wzrośnie o 870. Łączny przyrost na terenie działania Spółki, tj. w gminie Żnin, wyniesie 914, a zgodnie z AKPOŚK 2017 przyrost w całej aglomeracji miał wynieść 2 299. W wyniku takiego wzrostu przyłączonych do sieci mieszkańców zostałby osiągnięty poziom wskaźnika zbierania siecią (% RLM korzystających z sieci) wynoszący 80%. Jednakże z uwagi na błędne założenia, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę danymi, już w roku 2016 r., czyli przed realizacją inwestycji wskaźnik ten wynosił dla aglomeracji 91,4%.

(akta kontroli str. 422, 573)

Dane przekazywane przez Spółkę w celu sporządzenia przez Burmistrza sprawozdania z realizacji KPOŚK za rok ubiegły, zawierające informacje o postępie realizacji przedsięwzięć określonych w KPOŚK, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 89 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne²⁹ były przekazywane w terminie umożliwiającym jego sporządzenie³⁰. Przekazane dane dotyczyły ukończenia w roku 2018 r. 0,4 km sieci kanalizacyjnej oraz nieukończenia w 2019 r. żadnego odcinka sieci. Dane te były zgodne ze stanem faktycznym. Burmistrz nie występował z wnioskiem o wyjaśnienie lub skorygowanie wykazanych danych.

(akta kontroli str. 297, 301, 310, 316, 416, 417, 420, 421, 566)

W latach 2018-2020 (III kwartał) Burmistrz nie kontrolował Spółki w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i związanych z tym zagadnień finansowych.

(akta kontroli str. 78-79)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Nierzetelnie realizowano działania związane z postępowaniem w sprawie udzielenia zamówienia publicznego:

²⁸ W ramach projektu finansowanego ze środków europejskich zrealizowany zostanie odcinek 10,05 km sieci, a ze środków własnych w latach 2018-2020 zrealizowano 1 km sieci.

²⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 310, ze zm., dalej: „Prawo wodne”.

³⁰ Dane do sprawozdania za rok 2018 przekazane były 15 stycznia 2019 r., a za 2019 r. 11 lutego 2020 r.

- a) dwa protokoły z postępowań o zamówienie publiczne, tj. postępowania o nazwie: „Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków w Jaroszewie” z 7 grudnia 2018 r. oraz „Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Wenecja” z 23 marca 2019 r. nie zawierały informacji dotyczących wyboru najkorzystniejszej oferty (oceny ofert, informacji o wyborze najkorzystniejszej oferty oraz uzasadnienia wyboru), mimo że art. 96 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo Zamówień Publicznych³¹ stanowi, że w trakcie postępowania sporządza się protokół zawierający m.in. imię i nazwisko albo nazwę wykonawcy, którego oferta została wybrana jako najkorzystniejsza, oraz powody wyboru jego oferty. Protokół został sporządzony przez sekretarza komisji przetargowej, a jego poprawność nadzorował przewodniczący komisji przetargowej.

(akta kontroli str. 502, 506, 515, 534, 538, 547-548)

- b) skład komisji przetargowych w pięciu badanych postępowaniach był niezgodny z załącznikiem nr 5 w zw. z § 17 ust. 3 Regulaminu udzielania zamówień publicznych wprowadzonego zarządzeniem Prezesa WiK nr 8 z dnia 1 sierpnia 2017 r.³². Dotyczyło to postępowań:

- „Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków wraz z budową i modernizacją sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w Aglomeracji Żnin”, dla którego komisję powołano 3 sierpnia 2018 r.,
- „Modernizacja i przebudowa oczyszczalni ścieków w Jaroszewie”, dla którego komisję powołano 7 grudnia 2018 r.,
- „Budowa sieci kanalizacyjnej w Aglomeracji Żnin”, dla którego komisję powołano 28 grudnia 2018 r.,
- „Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Wenecja”, dla którego komisję powołano 23 marca 2019 r.,
- „Budowa sieci kanalizacyjnej w Aglomeracji Żnin”, dla którego komisję powołano 19 lipca 2020 r.,

W skład komisji wchodziły osoby, których nie przewidywał ww. załącznik nr 5. Ponadto przewodniczącym była osoba niewymieniona jako uprawniona do pełnienia tej funkcji.

(akta kontroli str. 454-455, 479, 482, 484, 488, 492, 502, 506, 518, 523, 534, 538, 548, 552)

W sprawie dotyczącej protokołów z postępowań Prezes wyjaśnił, że powodem braku wymaganego zestawienia ofert był błąd i niedopatrzenie. Jednocześnie wskazał, że nie widział powodów, aby nie zatwierdzić tych protokołów.

W sprawie dotyczącej składu komisji Prezes wyjaśnił, że komisja została powołana na podstawie Regulaminu udzielania przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji „WiK” sp. z o.o. w Żninie Zamówień publicznych [...] wprowadzonego Zarządzeniem nr 10/2017 z 27 września 2016 r. a ten dopuszczał obecność ww. osób.

(akta kontroli str. 593-594, 601-616)

Najwyższa Izba Kontroli zauważyła, że wspomniany Regulamin dotyczył postępowań o wartości poniżej 30 000 euro, a wartość prowadzonych postępowań wynosiła, według wartości zamówienia netto, od 5 458,0 tys. zł do 40 143,0 tys. zł, tj. przewyższała tę kwotę, dlatego ww. Regulamin nie mógł być w tym przypadku stosowany. Ponadto w dokumentach jako podstawę prawną powołania komisji nie wskazano ww. Regulaminu.

³¹ Dz. U. z 2018, poz. 1986, ze zm., uchylona z dniem 1 stycznia 2021 r.

³² Dalej: „Regulamin Zamówień”.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia prowadzenie przez Spółkę działalności w zakresie odbioru nieczystości płynnych z terenów gmin: Kcynia, Gąsowa i Janowiec Wielkopolski, pomimo braku zezwoleń na działanie na obszarze tych gmin. Ponadto dokumentując postępowania w sprawie udzielenia zamówień, których łączna wartość brutto wyniosła 43 699,4 tys. zł nie dochowano należytej staranności, przez co skład komisji przetargowej był niezgodny z uregulowaniami wewnętrznymi, a protokół z postępowania nie zawierał informacji o wyborze najkorzystniejszej oferty.

OBSZAR

2. Zbieranie ścieków komunalnych

2.1. Zbieranie ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

Spółka nie posiadała informacji na temat liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych.

(akta kontroli str. 78)

Spółka nie występowała do Burmistrza o podjęcie działań w celu zapewnienia podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej wszystkich nieruchomości. Jak podał Prezes do sieci kanalizacyjnej wybudowanej w okresie objętym kontrolą przyłączenia nastąpiły do wszystkich zabudowanych nieruchomości położonych w obrębie wybudowanej sieci.

(akta kontroli str. 78)

W Spółce prowadzono ewidencję awarii sieci kanalizacyjnej. W 2018 r. odnotowano 48 awarii, w 2019 r. 23 awarie, a w 2020 r. (III kwartały) 59 awarii. Większość awarii dotyczyła zabezpieczenia termicznego urządzeń kanalizacyjnych. Awarie miały charakter punktowy i pozostawały bez wpływu na odbiór ścieków w oczyszczalni. Jak wskazał Prezes, główną przyczyną awarii była niedrożność sieci kanalizacyjnej, spowodowana wrzucaniem przez mieszkańców do sieci kanalizacyjnych odpadów stałych, które powinny trafić do pojemników do tego przeznaczonych.

W roku 2019 i 2020 (III kwartał) dokonano łącznie 166 udrożeń odcinków kanalizacji. Jak podał Kierownik Działu Oczyszczania Ścieków i Sieci Kanalizacyjnych, udrożenia rur kanalizacyjnych realizowane były po otrzymaniu zgłoszeń od klientów o zmniejszonej przepustowości rur, a w wyniku tych działań poprawiano przepływ nieczystości oraz zapobiegano poważniejszym awariom.

(akta kontroli str. 68-69, 80-84)

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki wyłączenia z użytkowania fragmentu sieci kanalizacyjnej, z którymi wiązałyby się potrzeby zastosowania zastępczego transportu ścieków do oczyszczalni. Jak wskazał Prezes, z uwagi na organizację pracy (dyżury domowe pracowników technicznych odpowiedzialnych za usuwanie awarii) awarie były na tyle szybko usuwane, że pojemność systemu sieci kanalizacyjnej wystarczała by zapewnić bezpieczny transport nieczystości do oczyszczalni. W przypadku gdyby czas usunięcia przedłużał się, to istniała możliwość transportu ścieków do oczyszczalni pojazdem asenizacyjnym. W okresie objętym kontrolą nie było sytuacji, w której ścieki byłyby odprowadzane do środowiska bez oczyszczenia.

(akta kontroli str. 68-69)

W Spółce wykonano część okresowych kontroli stanu technicznego elementów sieci kanalizacyjnej położonych poza terenem oczyszczalni. Zrealizowano roczne

przeglądy wszystkich obiektów w latach 2019 i 2020. Ponadto jeden obiekt w okresie kontroli miał ważny przegląd okresowy pięcioletni. W pozostałym zakresie przeglądy nie były realizowane. Szczegółowe informacje zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 568-570)

Przeprowadzone w latach 2019 oraz 2020 roczne przeglądy okresowe kontroli stanu technicznego elementów sieci kanalizacyjnej położonych poza terenem oczyszczalni nie wskazywały na potrzebę przeprowadzenia remontów, tj. nie zawierały żadnych zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 568-570)

W okresie 2018-2020 (III kwartał) wpłynęło łącznie 207 wniosków o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej (71 w 2018 r., 85 w 2019 r. oraz 51 w III kwartałach 2020 r.). Pozytywnie rozpatrzono 169 wniosków (82%) wydając zgodę na realizację przyłącza. W 38 przypadkach Spółka odmówiła przyłączenia, z czego w 35 przypadkach powodem odmowy był brak możliwości technicznych (brak sieci), w dwóch przypadkach wniosek o przyłączenie był niekompletny, a w jednym przypadku działka, której dotyczył wniosek, posiadała już przyłącze kanalizacyjne.

Do sieci przyłączyło się 91 odbiorców i zawarto umowy z 75 odbiorcami. W pozostałych 16 przypadkach³³ nie zawarto umowy z uwagi na brak wniosku w sprawie.

(akta kontroli str. 585-589)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W odniesieniu do 35 obiektów budowlanych będących w posiadaniu WiK, położonych poza terenem oczyszczalni:

- a) w 2018 r. nie przeprowadzono przeglądów okresowych rocznych polegających na sprawdzeniu stanu technicznego obiektów budowlanych w przypadku wszystkich 35 obiektów, mimo że taki obowiązek wynikał z art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³⁴;
- b) w odniesieniu do 34 obiektów nie zapewniono przeprowadzenia zaległych kontroli okresowych pięcioletnich, polegających na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia, tj. wymaganych art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego.

(akta kontroli str. 568-570)

Jak m.in. wyjaśnił Prezes brak przeprowadzania przeglądów wynikał z przyczyn organizacyjno-kadrowych oraz licznych zaniedbań z przeszłości, które są eliminowane.

(akta kontroli str. 573-574)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność w kontrolowanym obszarze. Obiekty budowlane będące w posiadaniu Spółki nie były poddawane przeglądom wymaganym art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 Prawa budowlanego, co mogło zagrozić ich bezpieczeństwu. Ponadto Spółka nie posiadała informacji na temat liczby mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni

³³ W jednym przypadku wniosek został złożony w listopadzie 2020 r., tj. poza okresem kontroli.

³⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm., dalej: „Prawo budowlane”.

oraz zbiorników bezodpływowych, co mogło negatywnie wpływać na rzetelne planowanie w przedsiębiorstwie.

3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

3.1. Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

Spółka posiadała wydane przez Starostę Żnińskiego³⁵ i ważne do 31 grudnia 2021 r. pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie do wód Jeziora Żnińskiego Dużego: oczyszczonych ścieków³⁶ z oczyszczalni ścieków, oczyszczonych wód opadowych i roztopowych z terenu oczyszczalni³⁷ oraz ścieków z przelewu burzowego podczas występowania nawalnych deszczy³⁸.

Parametry oczyszczonych ścieków wprowadzanych do odbiornika wody nie mogły przekraczać następujących wskaźników zanieczyszczeń: pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie tlenu³⁹ - 15 mg O₂/l lub 90% redukcji⁴⁰; chemiczne zapotrzebowanie tlenu⁴¹ - 125 mg O₂/l lub 75% redukcji; zawiesina ogólna⁴² - 35 mg/l lub 90% redukcji; azot ogólny⁴³ - 15 mg N/l lub 80% redukcji; fosfor ogólny⁴⁴ - 2 mg P/l lub 85% redukcji.

Wartości parametrów odprowadzanych ścieków, określone pozwoleniem wodnoprawnym, spełniają normy obecnie obowiązującego Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych⁴⁵.

(akta kontroli str. 19-23)

Prezes wyjaśnił, że z uwagi na prowadzoną obecnie kompleksową modernizację oczyszczalni ścieków, która zgodnie z planem ma zakończyć się do 31 sierpnia 2021 r. wniosek o wydanie nowego pozwolenia zostanie złożony po zakończeniu przebudowy oczyszczalni.

(akta kontroli str. 69)

Oczyszczalnia ścieków składała się z części mechanicznej i biologicznej. W części mechanicznej dopływające lub zrzucane w punkcie zlewnym ścieki były wstępnie oczyszczane. Mechaniczny proces pozwalał na usunięcie ze ścieków ciał pływających i wleczonych (cedzenie na kracie), zawiesiny mineralnej (piaskownik) oraz zawiesiny łatwoopadającej (osadniki wstępne). Pozbawione tych

³⁵ Decyzja nr OŚ.6341.27.2011 z 24 stycznia 2012 r., dalej: „pozwolenie wodnoprawne”.

³⁶ W ilości: przepływ średniodobowy = 4 700 m³/d (pogoda sucha, dalej: „Q_{srdob}”) oraz 10 368 m³/d (pogoda deszczowa, dalej: „Q_{maxd}”); przepływ maksymalny godzinowy pogody suchej = 432 m³/h, dalej Q_{maxh}; przepływ maksymalny roczny = 2 633 716 m³/rok, dalej „Q_{maxrok}”.

³⁷ Q_{sr} = 76,35 l/s; Q_{maxd} = 6 596,6 m³/d; Q_{maxh} = 275 m³/h.

³⁸ Maksymalny przepływ sekundowy = 110 dm³/s.

³⁹ Dalej: „BZT₅”.

⁴⁰ Redukcja określana w stosunku do ładunku zanieczyszczeń w ściekach dopływających do oczyszczalni, dalej: „redukcja”.

⁴¹ Dalej: „ChZT_{cr}”.

⁴² Dalej: „Zaw_{og}”.

⁴³ Dalej: „N_{og}”.

⁴⁴ Dalej: „P_{og}”.

⁴⁵ Dz. U z 2019, poz.1311. W momencie wydania warunki pozwolenia wodnoprawnego były zgodne z wówczas obowiązującym rozporządzeniem Ministra Środowiska z 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U z 2006 r. Nr 137, poz. 984, ze zm. uchylone 31 grudnia 2014 r.).

zanieczyszczeń ścieki dopływały do komór reaktora biologicznego. Technologia oczyszczania ścieków oparta była na tryfazowym Bardenpho ze wstępną predenitryfikacją osadu pierwotnego. Komora wstępnego napowietrzania przystosowana była do pełnienia funkcji komory predenitryfikacji. Do komory tej poprzez przepompownię osadów i wód odciekowych dostarczano osad powrotny. W komorze zachodził proces denitryfikacji azotanów zawartych w osadzie. Z komór tlenowych reaktora ścieki wraz z osadem czynnym dopływały do komory rozdzielczej skąd spływały do dwóch równoległe pracujących osadników wtórych radialnych. W osadnikach tych następowało oddzielenie zawiesiny osadu czynnego od ścieków oczyszczonych. Osad z dna osadnika odprowadzany był do przepompowni osadów i odcieków. Następnie ścieki oczyszczone przez komorę pomiarową były odprowadzane kolektorem zrzutowym do odbiornika.

Przeprowadzana od 11 października 2019 r. modernizacja oczyszczalni ścieków (planowany termin zakończenia inwestycji to 31 sierpnia 2021 r.) polega na przebudowie istniejącego reaktora z układu 3-fazowego ze wstępną predenitryfikacją na układ 5-fazowy z dozowaniem dodatkowego źródła węgla organicznego. Ścieki wraz z osadem czynnym przepływać będą przez komory o zmiennych warunkach tlenowych⁴⁶. Przebudowana zostanie także komora fermentacyjna na zamkniętą, z zadaniem membranowym, z możliwością ujmowania powstającego biogazu, który będzie wykorzystywany do wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej na potrzeby własne oczyszczalni.

(akta kontroli str. 24-38, 619-620)

W dniach od 15 grudnia 2020 r. do 2 lutego 2021 r. Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska⁴⁷ przeprowadził na zlecenie NIK kontrolę w prowadzonej przez WiK oczyszczalni ścieków⁴⁸.

Przeprowadzone w ramach kontroli WIOŚ w dniach 21-22 grudnia 2020 r. średniodobowe badania ścieków surowych i ścieków oczyszczonych wykazały następujące parametry ścieków: BZT₅: 560 [mg/l] – ścieki surowe, 100 [mg/l] – ścieki oczyszczone, 82,14% redukcji; ChZT_{cr} odpowiednio: 1 622 [mg/l], 248 [mg/l] oraz 84,71%; Zaw_{og}: 580 [mg/l], 78 [mg/l] oraz 86,55%; N_{og}: 101 [mg/l], 65 [mg/l] oraz 35,64%; P_{og}: 15,8 [mg/l], 5,02 [mg/l] oraz 68,23%. Analiza wyników wykazała przekroczenia dopuszczalnych parametrów oraz nieosiągnięcie minimalnego procentu redukcji w przypadku BZT₅ oraz Zaw_{og}. Zgodnie z treścią pozwolenia wodnoprawnego otrzymane wartości N_{og} i P_{og} nie zostały uwzględnione podczas analizy, gdyż nie były to wartości średnie roczne. Ponadto nie analizowano wyników badania N_{og}, ponieważ temperatura ścieków podczas pomiaru wyniosła 4,5° C⁴⁹.

(akta kontroli str. 617-712)

W Spółce wykonano część okresowych kontroli stanu technicznego 39 obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków. W 2018 r. nie dokonano żadnego rocznego przeglądu, w 2019 r. zrealizowano roczne przeglądy wszystkich obiektów oczyszczalni ścieków. Ponadto osiem z 39 obiektów oczyszczalni w okresie kontroli zostało poddanych przeglądowi okresowemu pięcioletniemu. W pozostałym zakresie przeglądy nie były realizowane, co szczegółowo zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁴⁶ Komory beztlenowe – defosfatacji, komora niedotleniona – denitryfikacji I, komora tlenowa – nityfikacja, komora niedotleniona – denitryfikacji II, komora przedmuchu – odgazowania.

⁴⁷ Dalej: „WIOŚ”.

⁴⁸ Dalej: „kontrola WIOŚ”.

⁴⁹ Zgodnie z pkt II 5 pozwolenia wodnoprawnego przy badaniu N_{og} temperatura ścieków w komorze biologicznej oczyszczalni nie może być niższa niż 12° C.

Prezes wyjaśnił, że odstąpienie od wykonania rocznego przeglądu w 2020 r. było spowodowane rozpoczęciem w II połowie 2019 r. modernizacji oczyszczalni i przekazaniem placu budowy oraz obiektów wykonawcy. W ocenie Prezesa przeprowadzanie przeglądu obiektów podlegających daleko idącej modernizacji lub nawet likwidacji byłoby nieefektywne.

(akta kontroli str. 70, 568-570, 573-574)

W wyniku przeprowadzonych rocznych kontroli okresowych obiektów oczyszczalni ścieków w przypadku sześciu obiektów wydano zalecenia, które wymagały realizacji do czasu kolejnego rocznego przeglądu⁵⁰, a w przypadku 26 obiektów zalecenia⁵¹ wymagające realizacji do następnego przeglądu pięcioletniego. Nie wydano żadnych zaleceń wymagających niezwłocznej (natychmiastowej) naprawy.

Po przeprowadzonym w 2015 r. przeglądzie pięcioletnim ośmiu obiektów wobec czterech wydano zalecenia pokontrolne⁵².

(akta kontroli str. 568-570)

Prezes wyjaśnił, że Spółka w maju 2020 r. podpisała umowę z wykonawcą na kompleksową modernizację oczyszczalni ścieków i postanowiła nie przeprowadzać napraw i remontów wynikających z zaleceń pokontrolnych w 2019 r., ponieważ z punktu ekonomicznego byłoby to nieuzasadnione, a wykazane w protokołach nieprawidłowości nie zagrażały bezpieczeństwu pracy pracowników.

(akta kontroli str. 70)

W kontrolowanym okresie Spółka nie dotrzymała warunków odprowadzania ścieków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym w zakresie wskaźników zanieczyszczeń dla oczyszczonych ścieków wprowadzanych do wody. W 2018 r. nie dotrzymano warunków w zakresie dwóch z pięciu wskaźników, tj.: P_{og} , oraz N_{og} , w 2019 r. i 2020 r. w zakresie czterech z pięciu wskaźników, tj.: BZT_5 , Zaw_{og} , P_{og} , oraz N_{og} . Szczegółowe informacje zawarto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 713)

W okresie objętym kontrolą Spółka nieterminowo przekazywała do WIOŚ wyniki pomiarów ilości i jakości wprowadzonych ścieków do wód, co szerzej zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 715-723)

Poboru i analizy próbek ścieków odprowadzanych z komunalnej oczyszczalni ścieków w latach 2018-2020 (III kwartały) dokonywały akredytowane laboratoria.

(akta kontroli str. 724-729)

W okresie objętym kontrolą nie doszło do sytuacji, aby WIOŚ nie uznał przedłożonych przez Spółkę wyników pomiarów ilości, stanu i składu ścieków albo minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających w procesie oczyszczania ścieków.

(akta kontroli str. 70-71)

⁵⁰ Zalecenia dotyczyły: naprawy pokrycia dachowego, osuszenia i zaizolowania fundamentów, zabezpieczenia antykorozyjnego: dachu i jego konstrukcji, stolarki bramowej oraz barierek.

⁵¹ Zalecenia dotyczyły: zamaskowania spękań: ścian wewnętrznych i zewnętrznych, schodów zewnętrznych, tynków elewacji, stropodachów, posadzek; zabezpieczenia schodów zewnętrznych przed wilgocią; zakonserwowania drewnianej stolarki okiennej; uzupełnienia powłoki malarskiej wewnątrz budynku; zabezpieczenia antykorozyjnego: stolarki drzwiowej, stolarki bramowej, przewodów wentylacyjnych oraz barierek.

⁵² Zalecenia dotyczyły: odnowienia elewacji budynku; konserwacji konstrukcji stalowej dachu; uzupełnienia płytek cokołowych; zlikwidowania mikropęknięć ścian zewnętrznych.

W latach 2018-2020 (III kwartały) Spółka nie otrzymała decyzji o ustaleniu opłaty podwyższonej albo zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie o ustalenie opłaty podwyższonej za odprowadzanie ścieków od Państwowego Gospodarstwa Wodnego „Wody Polskie”.

(akta kontroli str. 71)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W 2018 r. nie przeprowadzono przeglądów okresowych rocznych stanu technicznego wszystkich 39 obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków, mimo że taki obowiązek wynikał z art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy Prawo budowlane.

Dla 31 z 39 obiektów budowlanych oczyszczalni ścieków nie zapewniono przeprowadzenia przeglądów okresowych pięcioletnich, mimo że taki obowiązek wynikał z art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane.

(akta kontroli str. 568-570)

Prezes wyjaśnił m.in., że brak przeprowadzania przeglądów wynikały z przyczyn organizacyjno-kadrowych oraz licznych zaniedbań z przeszłości oraz braku doświadczenia części pracowników w wykonywaniu czynności formalno-prawnych, które jednak są eliminowane.

(akta kontroli str. 573-574)

2. Spółka nie dotrzymała warunków pozwolenia wodnoprawnego w zakresie dopuszczalnego poziomu zanieczyszczeń i ich redukcji:

- W 2018 r. nie dotrzymano warunków w zakresie: N_{og} , dla którego średnia roczna wartość wyniosła 51,28 mg/l, a średnia redukcja 30,4%, przy dopuszczalnych parametrach wynoszących maksimum 15 mg/l lub minimum 80% redukcji; P_{og} , dla którego wartości wyniosły odpowiednio 2,28 mg/l i 77,0%, przy wymaganych maksimum 2 mg/l albo minimum 85% redukcji;
- W 2019 r. nie dotrzymano warunków w zakresie: BZT_5 , bowiem w wypadku trzech badań⁵³, przekroczono dozwoloną wartość 15 mg O_2/l oraz nie osiągnięto wymaganego 90% stopnia redukcji⁵⁴; N_{og} , dla którego średnia roczna wartość wyniosła 52,09 mg/l, a średnia redukcja 52,9%; P_{og} , dla którego wartości wyniosły odpowiednio 3,97 mg/l i 64,1% oraz Zaw_{og} gdzie w wypadku pięciu badań przekroczono wymaganą wartość 35 mg/l oraz nie osiągnięto wymaganego 90% stopnia redukcji⁵⁵;
- W 2020 r. nie dotrzymano warunków w zakresie: BZT_5 w wypadku sześciu badań⁵⁶; N_{og} , dla którego średnia roczna wartość wniosła 27,39 mg/l,

⁵³ Zgodnie z Załącznikiem nr 7 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. z 2019 r., poz.1311), liczba średnich dobowych próbek ścieków bytowych lub komunalnych, które mogą nie spełniać wymaganych warunków przy 12 badaniach w okresie roku wynosi maksymalnie dwie.

⁵⁴ W maju BZT_5 wyniosło 66 mg O_2/l , a redukcja osiągnęła 79,4%; w sierpniu odpowiednio: 47 mg O_2/l i 86,9% oraz we wrześniu: 57 mg O_2/l i 66,5%.

⁵⁵ W marcu Zaw_{og} wyniosła 36 mg/l, a redukcja osiągnęła 89,4%; w kwietniu odpowiednio: 50 mg/l i 84,4%; wrześniu: 55 mg/l i 63,3%; październiku: 67 mg/l i 85,7% oraz listopadzie: 38 mg/l i 74,7%.

⁵⁶ W styczniu BZT_5 wyniosło 250 mg O_2/l , a redukcja osiągnęła 10,7%; w lutym odpowiednio: 70 mg O_2/l i 82,1%; w marcu: 35 mg/l i 87,0%; w kwietniu: 24 mg/l i 89,1%; w czerwcu: 130 mg/l i 50,0% oraz w sierpniu: 110 mg/l i 89,3%.

a średnia redukcja 76,82%; P_{og} , dla którego wartości wyniosły odpowiednio 6,77 mg/l i 51,52 % oraz Zaw_{og} w wypadku czterech badań⁵⁷.

(akta kontroli str. 20, 85-192, 713)

Prezes wyjaśnił m.in., że już pod koniec 2015 r. Spółka miała świadomość, że urządzenia pracujące na terenie oczyszczalni ścieków są w bardzo dużym stopniu wyeksploatowane i że będzie coraz trudniej oczyszczać ścieki dopływające do oczyszczalni, tym bardziej, że ładunki w ściekach surowych są z roku na rok wyższe. Dlatego podjęto starania o pozyskanie środków na kompleksową modernizację oczyszczalni ścieków, która obecnie trwa. Zdaniem Prezesa, po jej ukończeniu rozwiąże się problem z przestrzeganiem warunków pozwolenia wodnoprawnego.

(akta kontroli str. 596)

3. Spółka nie wywiązywała się terminowo z obowiązku przezywania do WIOŚ wyników prowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód.

Zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych⁵⁸, a także § 5 ust. 2 pkt 3 obowiązującego wcześniej w tej materii rozporządzenia Ministra Środowiska z 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁵⁹ Spółka była zobowiązana do pobrania nie mniej niż 12 próbek w ciągu roku. Jednocześnie zgodnie z art. 304 ust. 1 pkt 2 lit. c Prawa wodnego wyniki pomiarów tych próbek powinny zostać przekazane do WIOŚ w terminie 30 dni od dnia zakończenia pomiarów.

Zgodnie z informacją WIOŚ⁶⁰ Spółka przekazała wyniki pomiarów ścieków z oczyszczalni za lata 2018-2019 oraz pierwsze półrocze 2020 r. w jednej przesyłce nadanej 29 lipca 2020 r., natomiast wyniki badań za III kwartał 2020 r. wysłane zostały w przesyłce z 7 stycznia 2021 r.

(akta kontroli str. 715-723)

Prezes wyjaśnił, że wyniki prowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód wysyłane były nieregularnie z powodu braku pełnej wiedzy dotyczącej częstotliwości ich przekazywania wynikającej z obowiązujących przepisów prawa.

(akta kontroli str. 917)

3.2. Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

W 2018 r. WiK wytworzyła łącznie 2 220,8 Mg komunalnych odpadów ściekowych, w tym: 2 170 Mg osadów ściekowych, 25,2 Mg skratek oraz 25,6 Mg zawartości piaskowników. W 2019 r. było to odpowiednio: 1 845,5 Mg, 1 800 Mg, 21,8 Mg i 23,7 Mg, a w pierwszych III kwartałach 2020 r.: 934,5 Mg, 920 Mg, 7,2 Mg oraz 7,3 Mg.

⁵⁷ W styczniu Zaw_{og} wyniosła 160 mg/l, a redukcja osiągnęła 65,2%; w lutym odpowiednio: 44 mg/l i 70,7%; w czerwcu: 49 mg/l i 69,4% oraz wrześniu: 64 mg/l i 73,3%.

⁵⁸ Dz. U. poz. 1311.

⁵⁹ Dz. U. poz. 1800.

⁶⁰ Uzyskaną w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

Wytwarzane przez Spółkę odpady ściekowe nie zostały zakwalifikowane, jako odpady niebezpieczne.

(akta kontroli str. 567, 730-733)

Spółka nie posiadała pozwolenia na wytwarzanie odpadów, bowiem rocznie wytwarzała odpady o masie poniżej: 1 Mg odpadów niebezpiecznych oraz 5 000 Mg odpadów innych niż niebezpieczne. Zgodnie z art. 180a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁶¹ przy wytwarzaniu takiej ilości odpadów posiadanie pozwolenia nie jest wymagane.

(akta kontroli str. 71, 730-732)

Masa wytworzonych komunalnych osadów ściekowych⁶² wyniosła 2 170 Mg (289 Mg suchej masy⁶³) w 2018 r., 1 800 Mg (243 Mg s.m.) w 2019 r. oraz 920 Mg (214 Mg s.m.) w pierwszych III kwartałach 2020 r.

(akta kontroli str. 733)

Zgodnie z operatem wodnoprawnym⁶⁴: „osady ściekowe będą poddawane procesom kompostowania, powstający produkt końcowy w postaci kompostu wykorzystywany jest do zakładania trawników i rekultywacji nieużytków jak również do nawożenia upraw pod wierzby energetyczne”. W okresie objętym kontrolą Spółka przekazywała KOŚ do stosowania władającym ziemią, na działkach zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Osady stosowane były w rolnictwie do uprawy płodów rolnych wprowadzanych do obrotu handlowego.

Prezes wyjaśnił, że prowadzone przez wiele lat badania osadów ściekowych wskazały na możliwość wykorzystania ich w celach rolniczych. Wobec niedoskonałego przez lata systemu gospodarki osadowej zaistniała konieczność znalezienia rozwiązania w zakresie zagospodarowania tych osadów zgodnie z obowiązującymi przepisami. Poprzednie kierownictwo Spółki nie umieściło takiego rozwiązania w operacie wodnoprawnym z 2011 r., co zostanie skorygowane w ramach opracowywanego nowego operatu wodnoprawnego.

(akta kontroli str. 51, 597, 734)

W 2018 r. WiK przekazała czterem odbiorcom osady ściekowe o łącznej masie 2 170 Mg (289 Mg s.m.) w celu ich odzyskania w procesie R10⁶⁵, w 2019 r. było to odpowiednio trzech odbiorców i 1 800 Mg (243 Mg s.m.) oraz w pierwszych III kwartałach 2020 r. dwóch odbiorców i 860 Mg (193 Mg s.m.)

(akta kontroli str. 230-243, 733-734)

Spółka poddawała KOŚ procesom: fermentacji, higienizacji⁶⁶ oraz odwodnieniu. KOŚ podlegały badaniom zgodnie z art. 96 ust. 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁶⁷. Osady zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych⁶⁸ powinny podlegać badaniom nie rzadziej niż raz na cztery miesiące. Spółka nie dotrzymała wymaganej częstotliwości badań, bowiem pomiędzy ostatnim badaniem w danym roku, a pierwszym badaniem w roku następnym upływały więcej niż cztery miesiące.

⁶¹ Dz. U. z 2020 r., poz. 1219, ze zm..

⁶² Dalej: „KOŚ” lub „osady”.

⁶³ Dalej: „s.m.”.

⁶⁴ „Operat wodnoprawny na szczególne korzystanie z wód dla komunalnej oczyszczalni ścieków Jaroszewo dla aglomeracji Żnin” z sierpnia 2011 r. stanowiący integralną część postanowienia wodnoprawnego, dalej: „operat wodnoprawny”.

⁶⁵ Obróbka na powierzchni ziemi przynosząca korzyści dla rolnictwa lub poprawę stanu środowiska.

⁶⁶ W 2020 r.

⁶⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 797, ze zm., dalej: „ustawa o odpadach”.

⁶⁸ Dz. U. z 2015 r., poz. 257, dalej: „rozporządzenie w sprawie KOŚ”.

Przed przekazaniem KOŚ władającemu powierzchnią ziemi przeprowadzane były badania gruntów, na których osady miały być zastosowane. Badania KOŚ, jak i gruntów przeprowadzane były przez akredytowane laboratoria.

Spółka nie wywiązywała się z ciążącego na niej na podstawie art. 96 ust. 7 ustawy o odpadach obowiązku przekazywania wraz z KOŚ, władającemu powierzchnią ziemi, informacji o dawkach tego osadu, które mogą być stosowane na poszczególnych gruntach oraz wyników badań KOŚ oraz gruntów, na których osady miały być zastosowane.

W okresie objętym kontrolą Spółka, pomimo obowiązku z art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach nie powiadamiała WIOŚ o każdorazowym zamiarze przekazania KOŚ władającemu powierzchnią ziemi.

Wyżej wymienione stany zostały szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 230-243, 734-736)

Dane dotyczące ilości wytworzonych KOŚ przekazane przez Spółkę Burmistrzowi Żnina do sporządzania sprawozdań z realizacji AKPOŚK 2017 za lata 2018 i 2019 były zgodne z prowadzoną w tym zakresie ewidencją.

(akta kontroli str. 306, 323-325, 730)

Podczas kontroli WIOŚ nie stwierdzono, aby urządzenia technologiczne służące do zagospodarowania KOŚ na terenie oczyszczalni ścieków znajdowały się w niewłaściwym stanie technicznym. Część tych urządzeń w trakcie kontroli znajdowała się w trakcie budowy lub modernizacji.

(akta kontroli str. 617-626)

W latach 2018-2020 (III kwartały) nie wystąpiły awarie urządzeń służących do zagospodarowania KOŚ na terenie prowadzonej przez Spółkę oczyszczalni.

(akta kontroli str. 72)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka nie realizowała obowiązku kontroli eksploatacji urządzeń oczyszczających wody opadowe, określonego w pkt II.11 pozwolenia wodnoprawnego.

Zgodnie z pozwoleniem kontrola miała być realizowana co najmniej raz na sześć miesięcy, w celu oceny spełnienia przez wody opadowe stawianych im wymagań. Tymczasem w okresie objętym kontrolą przeprowadzono tylko jedną kontrolę studni wód opadowych, tj. w dniu 19 września 2019 r., w ramach okresowej rocznej kontroli.

(akta kontroli str. 21, 568)

Prezes wyjaśnił, że brak przeglądów wynikał z przyczyn organizacyjno-kadrowych, które jednak są eliminowane.

(akta kontroli str. 573-574, 739)

2. WiK nieterminowo poddawała badaniom komunalne osady ściekowe. Zgodnie z § 5 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie KOŚ, osady powinny podlegać badaniom nie rzadziej niż raz na cztery miesiące. Nie dotrzymano wymaganej częstotliwości badań, bowiem w 2018 r. takie badania przeprowadzono: 22 czerwca, 9 października oraz 19 grudnia; w 2019 r.: 19 sierpnia, 30 października oraz 20 grudnia; w 2020 r. (III kwartały): 9 czerwca, 8 sierpnia.

Osady nie były badane przez osiem miesięcy na przełomie lat 2018/2019 oraz ponad pięć miesięcy na przełomie lat 2019/2020.

(akta kontroli str. 735)

Prezes wyjaśnił, że Spółka wykonuje badanie osadów trzy razy w roku, jednakże w inny sposób niż wynika to z rozporządzenia w sprawie KOŚ, bowiem zastosowana na oczyszczalni technologia przeróbki osadów powoduje, że nie ma jednakowej ilości osadów przez cały rok. Odwodnienie osadów rozpoczyna się wiosną, a kończy się jesienią. Przez okres ok. czterech miesięcy nie prowadzi się odwadniania, z tego powodu wykonywane są trzy badania w krótszych odstępach dla przygotowywanych partii osadów.

(akta kontroli str. 740)

W ocenie NIK ww. wyjaśnienie nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem rozporządzenie w sprawie KOŚ nie wskazuje szczegółowo postaci osadów poddawanych badaniom, nie zawiera także możliwości odstąpienia od obowiązku badania osadów minimum, co cztery miesiące, ze względu postać osadu, tj. płynną, mazistą albo ziarnistą.

3. Spółka nie wywiązywała się z ciążącego na niej, zgodnie z art. 96 ust. 7 ustawy o odpadach, obowiązku przekazywania wraz z KOŚ, władającemu powierzchnią ziemi, informacji o dawkach tego osadu, które mogą być stosowane na poszczególnych gruntach oraz wyników badań KOŚ, a także gruntów, na których mają być zastosowane.

(akta kontroli str. 734)

Prezes wyjaśnił m.in., że po analizie osadów i gruntów, własnym transportem, w terminie uzgodnionym z władającym powierzchnią ziemi, przewozi dopuszczalną ilość na 1 ha gruntu i informuje władającego, że osady spełniają warunki, a dawka jest zgodna z rozporządzeniem w sprawie KOŚ oraz że wyniki badań osadów i gruntów są w posiadaniu Spółki i przyjmujący osady może z nimi się zapoznać.

(akta kontroli str. 596-597)

W ocenie NIK przedstawiony sposób przekazywania przedmiotowych informacji nie jest spełnieniem wymogu określonego w ustawie o odpadach. Wytyczne dotyczące dawkowania oraz wyniki badań muszą zostać przekazane i udostępnione do wglądu.

4. W okresie objętym kontrolą, Spółka nie powiadamiała WIOŚ o każdorazowym zamiarze przekazania osadów władającemu powierzchnią ziemi. Obowiązek taki wynikał z art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach. W latach 2018-2020 (III kwartały) Spółka ośmiokrotnie nie wywiązała się z obowiązku wysłania takiego powiadomienia, tj. przy żadnym przekazaniu.

(akta kontroli str. 734)

Prezes wyjaśnił m.in., że brak powiadomień WIOŚ wynikał z przyczyn organizacyjno-kadrowych oraz licznych zaniedbań z przeszłości oraz braku doświadczenia części pracowników w wykonywaniu czynności formalno-prawnych, które jednak są eliminowane.

(akta kontroli str. 573-574)

5. Spółka przekazywała Burmistrzowi nierzetelne dane dotyczące oczyszczalni ścieków na potrzeby sporządzenia, zgodnie z art. 89 Prawo wodne, sprawozdania z realizacji KPOŚK za lata 2018 i 2019.

W danych do sprawozdania za 2018 r. błędnie podano:

- „Rodzaj oczyszczalni” (kolumna nr 77), że jest to oczyszczalnia „PUB2”, tj. biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniająca standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji < 100 000 RLM, zamiast „non PUB2”, jako że oczyszczalnia nie spełniała standardów odprowadzanych ścieków,
- w kolumnie nr 78, że oczyszczalnia spełnia wymagania rozporządzenia w sprawie odprowadzania ścieków („1”), zamiast, że nie spełnia („0”), bowiem w roku sprawozdawczym oczyszczalnia nie spełniała wymagań w zakresie wskaźników N_{og} i P_{og} ,
- w kolumnie nr 83, że oczyszczalnia spełnia wymagania rozporządzenia w zakresie P_{og} („1”), natomiast średnioroczny poziom wskaźnika P_{og} wyniósł 2,28 mg P/l, średnia redukcja wyniosła 77,0%, co oznaczało przekroczenie warunków rozporządzenia⁶⁹ („0”).

W danych do sprawozdania za 2019 r. błędnie podano:

- w kolumnie nr 79, że oczyszczalnia nie spełnia wymagań rozporządzenia w zakresie $ChZT_{cr}$ („0”), choć oczyszczalnia spełniała wymagania w tym zakresie („1”),
- w kolumnie nr 80, że oczyszczalnia spełnia wymagań rozporządzenia w zakresie Zaw_{og} („1”), choć oczyszczalnia nie spełniała wymagań w tym zakresie, bowiem pięć próbek pobranych w 2019 r. nie spełniało warunków rozporządzenia⁷⁰.

W danych do obu sprawozdań podano ilości ścieków odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym oraz dostarczonych taborem asenizacyjnym dla całej oczyszczalni, a nie tylko ścieków z terenu aglomeracji.

(akta kontroli str. 297-330, 713)

Prezes wyjaśnił, że podanie nieprawidłowych danych do sprawozdań dotyczących oczyszczalni wynikało z nieprawidłowej interpretacji symboli oraz popełnienia błędów podczas wypełnienia samych tabel. Natomiast w kwestii ilości ścieków to w zakresie ścieków odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym podawano dane z terenu całej gminy Żnin oraz gminy Gąsawa, gdyż wg posiadanej wiedzy obszar skanalizowania jest zasadniczo tożsamy z obszarem aglomeracji. W ocenie Spółki 99,99% to ścieki z aglomeracji. Nie prowadzono ewidencji ścieków z podziałem na: z i spoza aglomeracji. W przypadku ścieków wywożonych taborem asenizacyjnym wobec braku wiedzy o umiejscowieniu poszczególnych zbiorników bezodpływowych, również nie prowadzono ewidencji ilości ścieków z tym podziałem.

(akta kontroli str. 567, 598, 739, 742)

W ocenie NIK rzetelność wymagała, aby prowadzić ewidencję pozwalającą na podanie ilości ścieków odprowadzanych z i spoza aglomeracji.

⁶⁹ Maksymalnie 2 mg P/l lub 80% redukcji.

⁷⁰ Zgodnie z Załącznikiem nr 7 do rozporządzenia w sprawie odprowadzania ścieków przy 12 badanych średnich dobowych próbkach w roku maksymalnie dwie mogą nie spełniać wymaganych warunków.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność w kontrolowanym obszarze. W okresie objętym kontrolą Spółka korzystała z wód z naruszeniem warunków posiadanego pozwolenia wodnoprawnego w zakresie wartości wskaźników, jakich nie mogą przekraczać oczyszczone ścieki wprowadzane do odbiornika. Nie przeprowadzono części wymaganych prawem przeglądów technicznych, w tym wymaganych zgodnie z posiadanym pozwoleniem wodnoprawnym. WiK nieterminowo przekazywała do WIOŚ wyniki prowadzonych pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód. Nieterminowo podawano badaniom osady ściekowe. Nie przekazywano także władającemu ziemią wymaganych prawem dokumentów oraz nie powiadamiano WIOŚ o zamiarze przekazania osadów. Przekazywane Burmistrzowi dane do sprawozdań były nierzetelne.

4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

4.1 Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z Planem wydatki na realizację zadań inwestycyjnych w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków ustalone zostały na poziomie: 9 755 tys. w 2018 r., 14 620 tys. zł w 2019 r. oraz 8 665 zł w 2020 r. Finansowanie tych wydatków miało pochodzić z dotacji z środków europejskich, pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁷¹ oraz środków własnych.

(akta kontroli str. 743)

Zaplanowane wydatki przyczyniały się do realizacji zadań ujętych w AKPOŚK 2017, tj. modernizacji i przebudowy oczyszczalni ścieków oraz budowy sieci kanalizacyjnej. W Planie wieloletnim nie przewidziano modernizacji części sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej⁷².

Prezes wyjaśnił, że w AKPOŚK 2017 uwzględniono planowany docelowo przez Spółkę zakres modernizacji polegającej na rozdzieleniu istniejącej sieci ogólnospławnej. Natomiast w Planie uwzględniono modernizację i przebudowę sieci kanalizacji ogólnospławnej w ramach Projektu POIS.

(akta kontroli str. 74, 279-280, 579-580)

Spółka wystąpiła z wnioskiem⁷³ o dofinansowanie do NFOŚiGW w ramach *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020* na kwotę 22 792,5 tys. zł⁷⁴ oraz w celu sfinansowania wkładu własnego wnioskiem⁷⁵ o pożyczkę z NFOŚiGW na kwotę do 12 000 tys. zł⁷⁶.

(akta kontroli str. 422, 874-907)

Podjęte działania zapewniły uzyskanie niezbędnych środków finansowych na realizację zaplanowanych zadań, w tym warunkujących realizację przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017, z wyjątkiem wyżej opisanej modernizacji kanalizacji ogólnospławnej.

⁷¹ Dalej: „NFOŚiGW”.

⁷² W AKPOŚK 2017 wskazano, że do modernizacji zaplanowano 7,2 km (w tym 7 km położone w gminie Żnin), a w Planie przewidziano modernizacji sieci o długości 1,1 km.

⁷³ Wniosek została zarejestrowany przez NFOŚiGW 28 lutego 2017 r. pod numerem POIS.02.03.00-00-0231/17.

⁷⁴ Zgodnie z Aneksem nr POIS.02.03.00-00-0231/17-04 z 2 października 2019 r. zwiększono kwotę dofinansowania do 23 570,9 tys. zł, a Aneksem nr POIS.02.03.00-00-0231/17-05 z 26 czerwca 2020 r. do 27 981,1 tys. zł.

⁷⁵ Wniosek z 4 stycznia 2018 r.

⁷⁶ Zgodnie z Aneksem nr 1 z 25 września 2019 r. zwiększono kwotę pożyczki do 13 200 tys. zł, a Aneksem nr 2/842 z 24 listopada 2020 r. do 15 000 tys.

(akta kontroli str. 748-907)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2 Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

W 2018 r. poniesiono wydatki na realizację zadań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków w łącznej kwocie 49,4 tys. zł⁷⁷, wydatki te zostały sfinansowane ze środków własnych. W 2019 r. wydatki wyniosły 252 tys. zł⁷⁸ ze środków własnych oraz 997,7 tys. zł w ramach Projektu POIS, finansowanego ze środków europejskich oraz pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁷⁹. W 2020 r. (III kwartały) poniesiono 616,8 tys. zł wydatków⁸⁰ z środków własnych oraz 8 838,5 tys. zł w ramach Projektu POIS, finansowanych z środków europejskich oraz pożyczki z NFOŚiGW.

(akta kontroli str.744)

Z uwagi na opóźnienie w realizacji inwestycji, które nie leżało po stronie Spółki, co szczegółowo zostało opisane w punkcie 1.3 wystąpienia, ukończenie inwestycji na terenie oczyszczalni ścieków planowane jest 31 sierpnia 2021 r., a budowa sieci kanalizacyjnych w miejscowości Wenecja Górna na 21 maja 2021 r. Termin ukończenie całego Projektu POIS przesunięto na 30 września 2022 r.

W okresie objętym kontrolą wydatki realizowane były zgodnie z aktualnie przyjętym harmonogramem finansowym.

(akta kontroli str. 76-77, 422-445)

Na obecnym etapie realizacji zadań w ramach Projektu POIS nie stwierdzono wydatkowania zaplanowanych środków bez uzyskania wymaganego efektu.

(akta kontroli str. 744-745, 748-907)

Kwoty poniesionych wydatków przez Spółkę podane na potrzeby sporządzenia przez Burmistrza sprawozdania z realizacji KPOŚK za lata 2018 i 2019 nie były zgodnie ze stanem faktycznym, co szerzej zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 744)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Spółka przekazywała Burmistrzowi nierzetelne dane finansowe do sprawozdań z realizacji KPOŚK za lata 2018 i 2019:

- a) w danych do sprawozdania za 2018 r. wykazano poniesione nakłady związane z wybudowaniem sieci w wysokości 158,3 tys. zł, zamiast poniesionych 157,1 tys. zł, tj. w kwocie o 1,2 tys. wyższej,

⁷⁷ Budowa sieci kanalizacyjnej w Żninie: ul. Stoneczna, ul. Moniuszki, ul. Dąbrowskiego oraz budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w miejscowości Murczyn.

⁷⁸ Budowa sieci kanalizacyjnej w Żninie: ul. Mickiewicza (od ul. Ogrodowej), ul. Tysiąclecia i ul. Mickiewicza (od ul. Spokojnej), ul. Pieniężnej, ul. Browarnej, ul. Składowej, ul. 1 Stycznia, ul. Dąbrowskiego, ul. Dworcowej, ul. Towarowej, ul. Potockiego (ul. Zamknięta); budowa sieci kanalizacji w miejscowości Podgórzyn od ul. Leśnej do posesji nr 3; budowa sieci kanalizacji sanitarnej tłocznej wraz z przepompownią w miejscowości Sobiejuchy (Obrona Leśna) - Brzyskorzystewko (inwestycja poza granicami aglomeracji Żnin).

⁷⁹ Dalej: „NFOŚiGW”.

⁸⁰ Budowa sieci kanalizacyjnej w Żninie: ul. 1 Stycznia, ul. Dąbrowskiego, ul. Dworcowej, ul. Towarowej, ul. Potockiego (ul. Zamknięta); budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Podgórzyn od ul. Leśnej do posesji nr 3; budowa sieci kanalizacji sanitarnej tłocznej wraz z przepompownią w miejscowości Sobiejuchy (Obrona Leśna) - Brzyskorzystewko (inwestycja poza granicami aglomeracji Żnin).

b) w danych do sprawozdania za 2019 r. nie wykazano poniesionych nakładów związanych z realizacją Projektu POIS w łącznej kwocie 997,7 tys. zł.

W przekazanych materiałach do obu sprawozdań nie podano danych dotyczących źródła pochodzenia nakładów finansowych poniesionych w roku sprawozdawczym.

(akta kontroli str. 307-308, 325-327, 744-745)

Prezes wyjaśnił m.in., że podanie nieprawidłowych danych w 2018 r. wynikało z rozbieżności, jakie powstały pomiędzy księgowaniami na kontach, a danymi Działu Inwestycyjnego Spółki. Powstała różnica dotyczy wynagrodzenia za wykonanie operatu archeologicznego, który został błędnie zaksięgowany w 2017 r. w koszty operacyjne „wynagrodzenia”, w związku z tym w roku 2018 nie można go było ująć w kosztach inwestycji. Nie wykazanie kosztów Projektu POIS w danych za 2019 r. było wynikiem błędnej interpretacji daty sprzedaży/daty wystawienia faktury na kwotę 822,1 tys. zł. Natomiast nakłady poniesione na obsługę Projektu POIS w wysokości 175,6 tys. zł nie zostały ujęte w związku z interpretacją, że do kosztów inwestycji należy zaliczyć wyłącznie nakłady związane z oczyszczaniem ścieków.

Prezes jednocześnie wyjaśnił, że brak danych dotyczących źródła pochodzenia nakładów finansowych poniesionych w roku sprawozdawczym w danych do sprawozdań wynikał prawdopodobnie z przeoczenia.

(akta kontroli str. 597-598, 739-740)

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka zaplanowała oraz podjęła działania w celu zapewnienia finansowania na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu gospodarki ściekowej ujętych w AKPOŚK 2017. W odpowiedzi na rosnące w 2019 r. koszty robót budowlanych Spółka dokonała modyfikacji zakresu realizowanego projektu oraz podjęła dodatkowe działania w celu pozyskania dodatkowych środków.

Wydatki w ramach Projektu POIS realizowane były zgodnie z aktualnie przyjętym harmonogramem finansowym.

Spółka przekazywała Burmistrzowi nierzetelne dane dotyczące poniesionych wydatków na potrzeby sporządzania sprawozdań z realizacji KPOŚK.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości, ich liczba, skala, charakter i deklarowane przyczyny mogą wskazywać na niewłaściwe funkcjonowanie systemu nadzoru i kontroli w Spółce. Istniejący system nie zapobiegł bowiem licznym nieprawidłowościom. Izba zauważyła istotną potrzebę dogłębnej analizy istniejącej organizacji funkcjonowania Spółki w celu zapewnienia zdolności do realizacji jej zadań statutowych oraz rzetelnej realizacji obowiązków ustawowych. Niezwykle istotne w tym kontekście jest także zapewnienie ciągłości wiedzy organizacji, aby zmiany kadrowe i długotrwałe absencje nie powodowały, jak dotychczas, bezpowrotnej utraty wiedzy na temat realizowanych w przeszłości procesów.

Wnioski

1. Przeprowadzanie wymaganych przeglądów okresowych obiektów budowlanych.
2. Powoływanie zgodnych z uregulowaniami wewnętrznymi komisji ds. przeprowadzenia postępowań o zamówienie publiczne oraz rzetelne dokumentowanie wyników postępowań.

3. Przekazywanie Burmistrzowi rzetelnych danych o działalności Spółki w zakresie wytwarzania osadów ściekowych oraz realizacji KPOŚK.
4. Terminowe przekazywanie do WIOŚ informacji o ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód.
5. Terminowe poddawanie badaniom osadów ściekowych.
6. Korzystanie z wód zgodnie z wszystkimi warunkami określonymi w posiadanym pozwoleniu wodnoprawnym.
7. Przekazywanie informacji w zakresie osadów zgodnie z wymogami.

Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 5 maja 2021 r.

Kontrolerzy
(-) Marcin Mościcki
specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki

(-) Mikołaj Rumiński
starszy inspektor k.p.